

7 Νοεμβρίου 2013

«Είναι πολύ σπουδαία υπόθεση η ψαλτική για να αφήνεται "στα χέρια" οποιουδήποτε»

Πολιτισμός / Συνεντεύξεις

Ακολουθεί το δεύτερο μέρος της συνεντεύξεως του Πρωτοψάλτου της Ι.Μ. Μονεμβασίας και Σπάρτης Παναγιώτη Τζανάκου πάνω σε θέματα σύγχρονου ψαλτικού ενδιαφέροντος.

Πεμπτούσια: Το τελευταίο καιρό πολλοί δάσκαλοι προσεγγίζουν μαθήματα παλαιά και συστήνονται χορωδίες. Πώς κρίνετε την όλη προσπάθεια για το παρόν και μέλλον της βυζαντινής μουσικής; είστε αισιόδοξος;

Παναγιώτης Τζανάκος: Κατ' αρχήν να προσδιορίσουμε τι ψάλλεται (η τι πρέπει να ψάλλεται) σήμερα στις ελληνόφωνες εκκλησίες που επιθυμούν να ακούγεται βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική.

Όλοι εμείς οι ψάλτες οι υπηρετούντες ενεργά δηλαδή από τα αναλόγια την ψαλτική, γνωρίζουμε ότι σήμερα στις ενορίες είναι αδύνατον να μπορέσεις να ψάλλεις μέλη μελοποιών του 14^{ου} ή 17^{ου} αιώνας. Ακόμη και του Ιακώβου του Πρωτοψάλτου. Τα μέλη που με ενδεδειγμένη χρονική αγωγή μπορείς (δηλαδή προλαβαίνεις) σήμερα να ψάλλεις είναι κυρίως αυτά που μελοποίησε ο Πέτρος ο Λαμπαδάριος. Δηλαδή το Αναστασιματάριο του (σε όλες τις εξελίξεις του), το σύντομο Δοξαστάριο του με τις εξελίξεις του, το ειρμολόγιο του επίσης, καθώς και τα σύντομα μέλη του για την Θεία Λειτουργία, όπως χερουβικά και κοινωνικά εβδομάδος Κυριακών και εορτολογίου κ.α. Με λίγα λόγια ο Πέτρος με τα μέλη του αποτελεί σήμερα τον κορμό του ρεπερτορίου των μελών που μπορούν να ψάλλουν στις σημερινές λειτουργικές συνθήκες, με προσθήκες βέβαια και επιλεγμένων

μελών μερικών νεωτέρων μελοποιών. Ας ασχοληθούν λοιπόν κυρίως οι δάσκαλοι με τα ενεργά μέλη,ας τα διαφυλάξουν από αυθαιρεσίες,ας τα διαδώσουν και ας προτείνουν σωστούς τρόπους ερμηνείας γι αυτά.

Βέβαια σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση επιλογής μελών είτε για έρευνα,είτε για μαθητεία, είναι προτιμότερο και ωφελιμότερο οι μαθητές ή οι χορωδίες να εντρυφούν στα μέλη των παλαιών μελοποιών,παρά σε κάποια αμφιλεγόμενα νεωτέρων. Αισιόδοξος δεν είμαι γιατί οι περισσότερες από τις προσπάθειες αυτές είναι για ατομική προβολή των δασκάλων και χοραρχών. Υπάρχουν βέβαια και εξαιρέσεις ειδικά από νέους Πανεπιστημιακούς δασκάλους. Δεν γνωρίζω όμως αν έχουν ικανό αριθμό ενδιαφερομένων φοιτητών ή αν αποδώσουν οι προσπάθειές τους σε πρακτικό επίπεδο,δηλαδή στα αναλόγια.

Π.: Πιστεύετε ότι σήμερα η βυζαντινή μουσική διέφυγε τον κίνδυνο του εκδυτικισμού ή των εξ ανατολών επιδράσεων; πόσο δεκτική είναι η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική σε επιρροές και επαφές με άλλους πολιτισμούς; μπορείτε να κάνετε μια ανάλυση π'άνω στο θέμα;

Π. Τζ.: Πιστεύω ότι η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική ή μάλλον η ψαλτική όπως μέχρι σήμερα την ξέραμε, δεν θα υπάρχει σε πενήντα χρόνια. Και ο κίνδυνος λέγεται απόλυτη μουσική υποταγή και "πολιτιστική" αφομοίωση, από την μουσική βιομηχανία. Σε λίγα χρόνια παγκοσμίως όλοι θα ακούνε τα ίδια τραγούδια, θα χορεύουν με τον ίδιο τρόπο και θα συνθέτουν, όποιοι συνθέτουν,αναλώσιμα τραγούδια με ηλεκτρονικό τρόπο.

Ιδιαίτερες μουσικές όπως είναι η Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική, που απαιτούν βιωματική σύνδεση, συνδυασμό πολλών και ποικίλλων γνώσεων και πνευματικότητα,δεν θα έχουν ενδιαφερομένους να τις υπηρετήσουν. Για δε τις ψαλτικές ανάγκες θα βρουν άλλους τρόπους οι εκκλησιαστικοί ιθύνοντες να τις καλύψουν είτε αντικαθιστώντας την με άλλου είδους μουσική,είτε καταργώντας εντελώς το μουσικό μέρος της εν εκκλησίας λατρείας.Με αυτά τα απαισιόδοξα που σας είπα,θέλω να τονίσω ότι μάλλον οδεύουμε προς ένα είδος "πολιτισμού",όπου ούτε επιρροές ούτε επαφές με άλλους θα υπάρχουν. Και είναι κάτι που μάλλον ουδείς μπορεί να το αναχαιτίσει.

Π.: Ποιες οι συμβουλές σας προς τους νεωτέρους που μαθαίνουν βυζαντινή μουσική; τι να προσέξουν; πώς να προσεγγίσουν τη βυζαντινή μουσική;

Π. Τζ.: Κατ' αρχήν να μην βιαστούν να γίνουν Πρωτοψάλτες.Η δε ψαλτική ενασχόλησή τους να είναι στα αναλόγια με τον δάσκαλό τους ή έμπειρο ψάλτη, ανελλιπής,τουλάχιστον τις Κυριακές και μεγάλες εορτές.Αφού καταφέρουν

ευχερώς να διαβάζουν πεζό λόγο-κείμενα, στην συνέχεια να μάθουν να ισοκρατούν. Ύστερα σιγά-σιγά να συμπάλλουν. Και πάντα να διαβάζουν κατ' ιδίαν κλασικά μέλη, παραλλαγή και μέλος. Από ακούσματα, που τώρα στο διαδίκτυο βρίσκεις τα πάντα, ας επιλέξουν ενός ψάλτου ύφος και ας μείνουν σε αυτό. Αν είναι του δασκάλου τους αυτό είναι προτιμότερο. Όλων όμως υπερέχει η εμπειρία στο αναλόγιο.

Π.: Αισθάνεστε τη θέση του Πρωτοψάλτου πέρα από τη λειτουργική διακονία και ως θέση μουσικής και πολιτισμικής αναφοράς και ευθύνης;

Π. Τζ.: Εγώ αυτήν την ευθύνη ένεκα της θέσεώς μου ως Πρωτοψάλτης και μάλιστα τα τελευταία χρόνια Μητροπολιτικού Ναού, την αισθάνομαι. Και υπηρετώ με ευθύνη το αναλόγιο μου. Τόσο ως προς την επιλογή -ρεπερτόριο μελών, όσο και στην αγωνία μου για την εν γένει περαιτέρω ψαλτική μου κατάρτιση. Γι αυτό χρειάστηκε να καταβάλλω πολλά χρόνια μεγάλη προσπάθεια για να οριοθετήσω την πορεία μου. Και ακόμη προσπαθώ.

Πρέπει να αναφέρω ό,τι με ωφέλησαν πολύ οι γνώσεις που απέκτησα σιγά σιγά όντας μέλος για δέκα χρόνια της περίφημης χορωδίας "Οι Μαΐστορες της Ψαλτικής τέχνης" υπό τον ανεξάντλητο σε γνώσεις Καθηγητή του Παν/μίου Αθηνών κ. Γρηγόριο Στάθη. Εκεί έμαθα πολλά, αλλά κυρίως διδάχθηκα πώς και από πού να αναζητώ και να προσλαμβάνω γενικές και ειδικές γνώσεις πάνω στην εν γένει υπόθεση της ψαλτικής.

Εν κατακλείδι για την πορεία της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής και της Ψαλτικής γενικότερα, θέλω να προσθέσω τα εξής.

Είναι πολύ σπουδαία υπόθεση η ψαλτική για να αφίεται "στα χέρια" οποιουδήποτε.

Ως τέχνη αλλά και ως απαραίτητο "εργαλείο" υποβοήθησης της θείας λατρείας (αφού γι αυτόν τον λόγο υφίσταται) θα έπρεπε η διοικούσα Εκκλησία να την έχει αναλάβει από χρόνια εξ ολοκλήρου υπ' ευθύνη της, ώστε με επιστημονικό τρόπο και με επιλεγμένους ειδικούς να την διαφυλάττει και να την αναπτύσσει διδάσκοντας την σωστά και πλήρως και όχι με τον σημερινό ερασιτεχνικό τρόπο. Σε συνδυασμό βέβαια και με την εφαρμογή ορισμένων βασικών κανόνων στους ιερούς ναούς, τους οποίους ουδείς θα καταπατά και που θα καθορίζουν επακριβώς την επιλογή μελών-ρεπερτόριο και διάφορα άλλα ψαλτικά θέματα.

Με τα σημερινά δεδομένα πάντως, όπου ο καθένας είτε είναι ψάλτης είτε είναι (ή νομίζει ότι είναι) μελοποιός και κάνει ότι θέλει, χωρίς από πουθενά έλεγχο, μέλλον εγώ τουλάχιστον δεν βλέπω. Και η ψαλτική θα καταστεί (αν δεν έχει ήδη αυτό γίνει), ένα μουσειακό προς έρευνα είδος, από υποψήφιους διδάκτορες και

ξένους μουσικολόγους.

Π.: Σας ευχαριστώ

Π. Τζ. : Ευχαριστώ και εγώ για την φιλοξενία στο διαδικτυακό σας περιοδικό.

<http://bitly.com/1DduuiW>